

Biblioteka Narodowa publikuje cyklicznie skrócone wydania tablic UKD¹ dla potrzeb narodowej bibliografii bieżącej oraz bibliotek publicznych.

Stosowane obecnie tablice skrócone *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątą UDC-P058*² zostały wydane w 2006 roku³. Tablice opracowano w Bibliotece Narodowej⁴ na podstawie pliku wzorcowego UKD, który Biblioteka Narodowa zakupiła w 2005 roku w ramach umowy licencyjnej z Konsorcjum UKD.

Aktualne tablice zawierają 6.837 symboli, w tym 1.436 symboli podziałów wspólnych.

Słownikiem przekładowym UKD są jej tablice klasyfikacyjne i uzupełniający je alfabetyczny indeks przedmiotowy. Obok każdego symbolu umieszczono objaśnienie jego znaczenia w postaci tzw. odpowiednika słownego, którym jest nazwa przedmiotu czy tematu wyrażona w języku naturalnym, np.:

(438) Polska

622 Górnictwo

III.1.1 Struktura tablic skróconych UKD:

- Tablice pomocnicze

Tablice pomocnicze zawierają symbole podziałów wspólnych wraz z ich symbolami podziałów analitycznych oraz odpowiedniki słowne.

Wyróżniamy podziały wspólne:

- języka (Tablica Ic)
- formy (Tablica Id)
- miejsca (Tablica Ie)
- rasy, narodowości i grupy etnicznej (Tablica If)
- czasu (Tablica Ig)
- z kreską (Tablica Ik).

¹ Wyróżnia się następujące rodzaje wydań tablic UKD: pełne, pośrednie, skrócone, bardzo skrócone (skondensowane) i specjalne (branżowe). Tablice skrócone zawierają ok. 10% symboli UKD, wykazanych w pliku wzorcowym UKD.

² *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątą. Publikacja nr UDC-P058 autoryzowana przez Konsorcjum UKD nr licencji UDC-2005/06. Wydanie skrócone dla bieżącej bibliografii narodowej i bibliotek publicznych oprac. Teresa Turowska, Jolanta Hys, Joanna Kwiatkowska, Warszawa, 2006.*

³ J. Hys, J. Kwiatkowska, *Zmiany w nowej edycji tablic UKD*, „Bibliotekarz” 2007 nr 3, s. 10-15

⁴ Księgarnia BN: <http://ksiegarnia.bn.org.pl/50/Uniwersalna-Klasyfikacja-Dziesietna.html>

- Tablice główne

Tablice główne zawierają hierarchiczny wykaz symboli głównych, oznaczonych cyframi od 0 do 9, np.:

61 Medycyna

611 Anatomia

611.1 Układ naczyniowy

Obok zasadniczej rozbudowy klas oznaczonych symbolami głównymi umieszczone są też symbole poddziałów analitycznych, np.:

616-001 Urazy

629.02 Konstrukcje pojazdów

- Indeks przedmiotowy

Indeks przedmiotowy do tablic skróconych zawiera 17.726 haseł. Do indeksu wprowadzono terminy występujące w odpowiednikach słownych symboli, np.:

Banki 336.71

Banki – operacje 336.717

Banki – prawo 347.734

Banki – rachunkowość 336.717.16

Tablice skrócone UKD (UDC-P058) zostały wydane w formie drukowanej oraz na nośnikach elektronicznych: wersja PDF, MAKWWW, CDMAK.

Kartoteka wzorcowa UKD⁵ to forma prezentacji słownictwa (symboli) UKD oraz organizacji, kontroli jego poprawności i spójności w systemach informacyjno-wyszukiwawczych. Jest to wykaz symboli wzorcowych, przyjęty dla danego systemu, zawierający ustalone wyrażenia UKD w ujednoliconej formie.

Od 2011 r. kartoteka wzorcowa UKD jest dostępna w Internecie⁶ i aktualizowana co miesiąc.

Kartoteka oparta jest na tablicach *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna UDC-P058*. Prezentuje symbole UKD budowane zgodnie z przyjętą w Bibliotece Narodowej metodą zapisu pionowego. Jest kontrolowana przez Pracownię UKD.

Struktura kartoteki stanowi adaptację formatu dla klasyfikacji MARC 21 Format for Classification Data⁷.

Wybrano następujące pola z formatu dla klasyfikacji:

MARC LEADER

008 Dane kontrolne

040 Instytucja sporządzająca rekord

084 Schemat klasyfikacji i wydanie

153 Symbol klasyfikacji i Odpowiednik słowny symbolu

353 Odsyłacz uzupełniający (zob. też)

453 Symbol klasyfikacji odrzucony (NU)

553 Symbol klasyfikacji – Tropy (TK) i Odpowiednik słowny symbolu

680 Tekst objaśniający – Nota stosowania

753 Odpowiednik słowny (termin indeksowy); link URI

761 Tekst objaśniający – Instrukcje dalszego podziału i łączenia symboli i przykłady symboli

⁵ Kartoteka wzorcowa UKD: <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/KHW/makwww.exe?BM=3>

⁶ J. Hys, J. Kwiatkowska, *Kartoteka Wzorcowa Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej online w Bibliotece Narodowej*. „Bibliotekarz” 2012 nr 5, s. 4-6; J. Hys, *Kartoteka wzorcowa Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej w Bibliotece Narodowej w kontekście zmian w kartotekach wzorcowych bibliotek zagranicznych*, „Zarządzanie biblioteką” 2015 nr 1 (7), s. 66-76

⁷ MARC 21 Format for Classification Data: <http://www.loc.gov/marc/classification/eccdhome.html>

Zawartość kartoteki UKD stanowią:

- podziały wspólne formy z tablic UDC-P058, np.:

153 \$a (047) \$j Reportaże. Wywiady

553 \$a 82-92 \$j Publicystyka. Reportaże. Pisma polemiczne. Felietony. Pamflety

753 \$a Reportaże – podziały wspólne

753 \$a Wywiady – podziały wspólne

761 \$i Reportaże, wywiady klasyfikuje się za pomocą symbolu odpowiedniej dziedziny dodając w osobnym polu 080 podział wspólny formy (047), np.: **\$e** Sytuacja społeczna Polski w reportażu: 308(438) oraz (047), **\$e** Wywiad z amerykańskim aktorem filmowym: 791.071.2(73) oraz (047)

- symbole proste z tablic UDC-P058, np.:

153 \$a 0 \$j Dział ogólny

680 \$i W dziale 0 stosuje się podziały wspólne z kreską -02, -04, -05; formy. Nie stosuje się podziałów wspólnych miejsca oraz podziałów wspólnych rasy, narodowości i grupy etnicznej, z wyłączeniem symbolu 008. Nie stosuje się podziałów wspólnych czasu.

753 \$a Dział ogólny

753 \$i Wiadomości ogólne i zasady zapisu pionowego w dziale 0 omówiono w Poradniku UKD - rozdz. VI **\$u**

<http://www.bn.org.pl/download/document/1416499471.pdf>

- symbole rozwinięte z tablic UDC-P058, np.:

153 \$a 316.346.3-053.6 \$j Socjologia młodzieży

753 \$a Młodzież – socjologia

- symbole złożone z tablic UDC-P058, np.:
153 \$a 050+070-055.2 \$j Czasopisma kobiece
680 \$i Klasyfikuje się tu wyłącznie opracowania dotyczące tego typu wydawnictw
753 \$a Czasopisma kobiece
- symbole rozwinięte i złożone spoza tablic skróconych UDC-P058 stworzone zgodnie z przyjętą metodą zapisu pionowego, np.:
153 \$a 323(44) \$j Polityka wewnętrzna Francji
753 \$a Francja – polityka wewnętrzna
753 \$a Polityka wewnętrzna – Francja

Udostępnioną bazę można przeszukiwać przez trzy indeksy:

- termin indeksowy
- symbol UKD
- tropy

W indeksie terminów znajdują się:

- terminy jednowyrazowe
- terminy wielowyrazowe
- terminy z określnikami
- terminy odsyłające do instrukcji dalszego podziału, umieszczonej w polu 761 (Rozbudowa), np.:

153 \$a 343.533 \$j Przestępstwa przeciw własności przemysłowej, intelektualnej i artystycznej

753 \$a Własność artystyczna – przestępstwa przeciw własności

753 \$a Własność intelektualna – przestępstwa przeciw własności

753 \$a Własność przemysłowa – przestępstwa przeciw własności

753 \$e Przestępstwo komputerowe – prawo zobacz rozbudowę 343.533

761 \$e np.: Przestępstwo komputerowe – prawo: 343.533 oraz 004.056